

NSRs valgprogram 2009–2013

OM NORSKE SAMERS RIKSFORBUND

Norske Samers Riksforbund (NSR) er en samisk hovedorganisasjon som driver aktivt kultur-, samfunns- og opplysningsarbeid gjennom sine lokallag, og stiller til valg til Sametinget. NSR samler samer fra alle områder og fra alle næringer og interessegrupper til arbeid for samenes felles beste. Siden stiftelsen i 1968 har NSR vært et alternativ for alle samer til å gjøre sin stemme gjeldende i det norske og internasjonale samfunn. NSR har vært en sentral drivkraft i oppbyggingen og utviklingen av samisk samfunnsliv og kultur i 40 år.

NSR har hatt lederskapet i Sametinget siden etableringen til høsten 2007. Høsten 2007 så NSR seg nødt til å søke avskjed for sametingsrådet. NSR er nå den ledende opposisjonsgrupperingen på Sametinget.

Følgende presidenter for Sametinget har representert NSR:

- Ole Henrik Magga, Kautokeino (1989–1997)
- Sven-Roald Nystø, Tysfjord (1997–2005)
- Aili Keskitalo, Kautokeino (2005–2007)

Til sametingsvalget 2009 har NSRs landsmøte 2008 valgt Aili Keskitalo som NSRs presidentkandidat.

NSRs VISJON: ET LEVEKRAFTIG SÁPMI

NSRs visjon er mangfoldige og levekraftige samiske samfunn. Vi arbeider for åpne og inkluderende moderne samiske samfunn der respekt for menneskeverdet og muligheter til personlig utvikling og aktiv deltakelse i samfunnsbyggingen vektlegges. NSR ønsker å utvikle verdier som likeverd, likestilling, solidaritet og fredelig sameksistens mellom folk. Vi ønsker å ivareta og utvikle mangfoldet av de kulturelle uttrykksformer og verdisyn vårt samfunnsliv representerer. Derfor er det viktig å fortsette utviklingen av samiske regionale samarbeidsformer, slik som avtaler, nettverk og møteplasser. Både det tradisjonelle og det moderne bosetningsmønsteret, sett i et grenseoverskridende perspektiv, må inkluderes.

Den framtidige utvikling av nordområdene i de arktiske land vil medføre en rekke utfordringer for myndigheter, institusjoner og det sivile samfunn i nord. Dette knyttet til klimaendringer, landenes suverenitetsambisjoner og militær, økonomisk, politisk og miljø- og ressursmessig sikkerhet, ressursutnyttelse og transport, regionalt samarbeid over landegrensene og urfolkens stilling i de stater de er innbyggere av, når det gjelder rettigheter og øvrig samfunnspolitikk. Derfor gjelder det å utvikle kunnskap, kompetanse og kapasitet i befolkningen til å møte slike utfordringer.

Grunnlaget for en framtidig samisk kultur og levevei ligger også i god forvaltning av miljøet, ressursene og kulturminnene. Vår visjon er å utøve en bærekraftig miljøpolitikk og en aktiv kulturvernspolitikk som sikrer et framtidig natur- og kulturgrunnlag, og at all ressursutnytting utføres på en måte som ikke undergraver eksistensgrunnlaget for fremtidige generasjoner.

Som et eget folk har samene rett til selvbestemmelse. Det innebærer en rett og en plikt til å forestå utvikling av samiske samfunn, herunder råde over egne naturressurser, bestemme over vår økonomiske og sosiale utvikling og ha rett til å opprette og utvikle egne samfunnsinstitusjoner. Samtidig er samene også borgere av de respektive land de bor i. Det gir oss både rettigheter og plikter til å delta i utviklingen av våre fellessamfunn sammen med den øvrige befolkning. I tillegg står samer sammen med andre overfor en rekke fellesutfordringer i samfunnsutviklingen. Det medfører økt fokus på behovet for gode samarbeidsløsninger som har samiske urfolksrettigheter som grunnlag. Derfor vil NSR arbeide for at lover og andre tiltak for ivaretagelse av samiske rettigheter og interesser, får større legitimitet i storsamfunnet.

Samisk bosetting er spredt, og det er de samiske bygdene – både langs kysten og i innlandet – som tradisjonelt utgjør ryggraden i samisk samfunns-, kultur- og næringsliv. NSR ønsker å styrke samiske lokalsamfunn som arnesteder for samiske verdier og livsutfoldelse. Flere og flere bosetter seg eller vokser opp i byer og tettbygde strøk. Like viktig er det å gi disse et samisk livsgrunnlag, både kulturelt, sosialt og yrkesmessig. For å møte utfordringene med endrede bosettingsmønstre er det en viktig oppgave å utvikle jobbtilbud for ungdom med høy kompetanse og særskilt legge til rette for kvinnelige arbeidsplasser i samiske områder.

Vi har en grunnleggende rett til – og et selvstendig ansvar for – å utvikle og formidle kunnskap om oss selv og våre omgivelser. Våre eldre har en spesiell rolle som samiske kunnskapsbærere, språkbærere og formidlere av verdier. Eldre samer er en sentral ressurs og kontakten mellom generasjonene er sentralt for samisk samfunnsbygging.

NSR arbeider for å forene tradisjonell kunnskap med vitenskapelig kunnskap for å sikre samiske samfunn som moderne kunnskapsamfunn. Skolen i samiske områder er en viktig formidler av verdier, kunnskap og holdninger og skal gi det aller beste utgangspunktet for å bli en aktiv deltaker i det samiske samfunnet. NSR arbeider for en samisk skole med høy kvalitet hvor samiske barn og unge får best mulig tilpasset samiske opplæringstilbud. Samiske barn og unge skal som en del av dette ha tilgang til oppdaterte og tidsriktige læremidler. Vi arbeider for at alle samiske barn og unge skal ha individuell rett til opplæringstilbud i og på samisk.

Samisk språk er en av de viktigste bærebjelkene i det samiske samfunnet. NSR arbeider for et språkløft som skal sikre alle samer tilgang til samiske språkarenaer, samiske tjenestetilbud og muligheter for å bruke eget språk. Samiske språk skal styrkes og videreføres gjennom å øke antallet språkbærere og ved at vi sikrer utbredelsen av samiske språk. Det er behov for en ny målrettet språkpolitikk for å radikalt øke andelen samer som snakker og skriver samisk.

NSR arbeider for å styrke samiske næringer som grunnlag for sysselsetting og verdiskaping på samiske premisser innenfor en bærekraftig ramme. De fornybare og ikke-fornybare ressursene i naturen i Sápmi utgjør det materielle grunnlag for samisk kultur. Fiske, reindrift, jordbruk, utmarksvirksomhet og kombinasjoner av disse representerer næringer som også er sterke samiske kulturbærere. NSR ønsker fortsatt å styrke disse som grunnlag for samisk samfunnsliv. Samtidig gjelder det også å kunne legge til rette for en nærings- og samfunnsutvikling der samene selv på en proaktiv måte, etter egne ønsker og behov, kan møte og nyttiggjøre seg de muligheter framtidig industriell utnyttelse av naturressurser kan gi. Dette på en måte som sikrer at våre samfunn fortsatt er levedyktige også når ikke-

fornybare ressurser tar slutt. Slike ressursutnyttingsformer skal komme samiske samfunn til gode og styrke lokal, regional og nasjonal økonomi.

NSR mener at kontakten på tvers av landegrensene har avgjørende betydning for bevaring av tradisjoner og for opprettholdelsen av det samiske mangfoldet. NSR mener at det bør legges bedre til rette for styrking av samarbeidet på tvers av landegrensene i saker som gjelder samiske språk, kultur og samfunn. Vi arbeider for mer grenseoverskridende samisk organisering. Dette må være blant de viktigste formålene med Nordisk samekonvensjon.

Solidaritet er et sentralt begrep i NSRs politikk. NSR vil arbeide for å fremme antirasistiske holdninger og aksept for homofil legning. NSR ønsker gjennom holdningsskapende arbeid, informasjon og kompetansehevende tiltak å motvirke sosial, kjønnsmessig, etnisk og politisk diskriminering. NSR mener at kvinner og menn skal ha like muligheter til livsutfoldelse, utdanning og yrkesvalg, samt ha lik mulighet til innflytelse over samfunnsutviklingen.

Internasjonal solidaritet er viktig fordi det bidrar til å styrke alle urfolks betingelser for fremtiden. Det samiske folket kan, sammen med sentrale myndigheter, bidra til å bedre vilkårene for urfolk i andre deler av verden. NSR ønsker et sterkt engasjement i det internasjonale urfolkssamarbeidet fordi vi ser nødvendigheten av å lære av hverandres erfaringer, både når det gjelder forholdet til sentrale myndigheter og rettighetsspørsmål, men også større globale fellesutfordringer som fattigdom, helsespørsmål, tilgang til utdanning, klimaendringer og forurensing.

1. UTDANNING, FORSKNING OG DOKUMENTASJON

NSR vil arbeide for at opplæringsystemet tar utgangspunkt i den samiske elevens og det samiske samfunnets behov. Vårt mål er å sikre at dette gjenspeiles gjennom hele det samiske opplæringsystemet. Samiske elever har rett til å få undervisning i samiske emner og på samisk. Alle elever skal få undervisning om samiske forhold. NSR jobber for en helhetlig samisk opplæringspolitikk gjennom intensivering av samarbeidet over riksgrensene når det gjelder planarbeid og læremiddelutvikling. Samiske elever med særskilte behov må sikres et tilpasset opplæringsstilbud og spesialpedagogisk bistand basert på samiske verdier.

NSR mener at skolens og barnehagens fysiske miljøer må tilfredsstille planverkens krav. Alle samiske barn skal ha noe samisk å forholde seg til – uansett hvor i landet de bor. Ved å synliggjøre det samiske i hverdagssituasjoner i barnehager og skoler, kan det samiske bli en naturlig del av hverdagen også for andre barn i Norge.

Samiske elever og lærere skal ha tilgang på oppdaterte læremidler på samisk innenfor hvert fag på hvert klassetrinn gjennom hele opplæringsystemet. For å sikre at alle får tilgang til opplæring vil NSR arbeide for at det satses på undervisning ved hjelp av informasjons- og kommunikasjonsteknologi, i tilfeller der stedlig samisk lærere ikke kan skaffes.

NSR ønsker systematisk satsning på voksenopplæring både gjennom det formelle utdanningssystemet og de samiske studieforbundene. NSR vil arbeide for utvikling av samiskspråklige kompetansemiljø og styrking av forskning om samiskrelaterte tema. NSR mener det samiske forskningsmiljøet skal utvikles til å være en aktiv del av samfunnsutviklinga. Samisk tradisjonskunnskap bør danne en naturlig del av kunnskapsgrunnet i samisk forskning og vitenskap. Dette kunnskapsgrunnet skal

sammen med vestlig forskning danne fundamentet i forvaltningen av naturressursene i samiske områder.

Barnehage

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- o individuell rett til samisk barnehageplass lovfestes
- o kommunale myndigheter etablerer flere samiske barnehager
- o det utdannes flere førskolelærere med kompetanse i samisk språk og kultur
- o samiskspråklige barnehager gis økte tilskudd.

Grunnskole

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- o samiske barns rett til undervisning i og på samisk oppfylles
- o opplæringsloven revideres med hensyn på å gi samiske barn individuell rett til opplæring på samisk
- o rammevilkårene for samisk opplæring må styrkes ved at elevene gis opplæring etter deres språknivå
- o samiske tradisjoner, språk og verdier formidles gjennom et helhetlig opplæringssystem
- o undervisningen tilpasses gjennom nettbaserte læremidler og etablering av felles læringsplattform for alle
- o det utvikles modeller for undervisning av elever med samisk som andrespråk som bidrar til at disse elever blir funksjonelt tospråklig
- o det legges til rette for grenseoverskridende samarbeid mellom samiske skoler
- o det etableres gode ordninger for økt bruk av språkarbeidere, gjerne med eldre samer som ressurspersoner ved opplæring i tradisjonskunnskap og samisk språk
- o det samiske spesialpedagogiske støttesystemet må styrkes
- o det sikres samisk innhold i SFO og i den kulturelle skolesekken.

Videregående opplæring

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- o opplæringsloven blir revidert for å gi samiske elever rett til videregående opplæring på samisk
- o de samiske videregående skolene videreutvikles som nasjonale ressurs- og kompetansesentra for samisk videregående opplæring
- o regionale videregående skoler, i samarbeid med fylkeskommuner, får bygget opp et samisk innhold i sine fagtilbud
- o det opprettes videregående opplæringstilbud for samiske elever i alle samiske språkområder
- o forvaltningsansvaret for de samiske videregående skolene overføres Sametinget
- o fagopplæringstilbud i reindrift, duodji, næringskombinasjoner og naturbruk styrkes og sikres
- o stipendordningen for elever med samisk i fagkretsen evalueres med tanke på fremtidig styrking
- o samisk som første- eller andrespråk på videregående skole skal gi ekstrapoeng ved opptak til høyere utdanning
- o det utarbeides oversikt over samiske skole-/studietilbud og stipender for samiske elever/studenter som tilgjengeliggjøres gjennom vilbli.no og på utdanning.no
- o det etableres et grenseoverskridende samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner på videregående nivå

- det utredes og iverksettes tiltak som bidrar til å redusere antall bortvalgselever blant samisk ungdom, f.eks. ved at verddebearašortnet/vertskapsfamilieordningen videreføres
- rammevilkårene for opplæring i samisk må styrkes slik at elevene blir gitt opplæring etter deres språknivå.

Voksenopplæring

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- det utarbeides en egen samisk voksenopplæringsplan, som omfatter kartlegging av behov, ansvar og arbeidsfordeling innen voksenopplæring for samer
- voksne samers rett til samiskopplæring sikres gjennom lovverk og finansieringsordninger
- samiske videregående skoler, kommuner og samiske studieforbund får økonomiske ressurser for å legge til rette for voksenopplæring og kurstilbud tilpasset det samiske samfunn og næringslivet
- det etableres et nettverk for aktører i samisk voksenopplæring
- det samiske voksenopplæringsløftet utvikles med vekt på flere aktive språkbrukere.

Læremidler

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- arbeidet med utvikling av læremidler tilpasset samiske elever styrkes gjennom økte bevilgninger
- det utvikles flere pedagogiske hjelpemidler til bruk i samiske barnehager
- digitale læremidler og temahefter prioriteres
- det legges til rette for at lærere kan frikjøpes for å jobbe med læremiddelutvikling
- utvikle og evaluere ressurskoleordningen i samisk læremiddelproduksjon.

Høyere utdanning og forskning

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- det rekrutteres til samisk allmenn- og førskolelærerutdanning, blant annet gjennom stipendordninger og desentraliserte studietilbud
- flere velger høyere utdanning innen samisk språk, gjennom bedre studietilbud og stipendordninger
- det finnes etter- og videreutdanningstilbud tilpasset behovene i samisk skole, slik som språkmetodikk, fjernundervisnings- og læremiddelpedagogikk
- kunnskap om samiske forhold skal inngå i profesjons- og grunnutdanninger på alle høyskoler og universiteter
- det finnes gode finansieringsordninger for samisk forskning, og at det forskningsetiske arbeidet styrkes
- institusjoner med ansvar og oppgaver innenfor samisk høyere utdanning og forskning styrkes og stimuleres til samarbeid
- Samisk høgskole utvikles til samisk universitet
- dokumentert samisk tradisjonskunnskap anerkjennes som grunnlag i forskning og stilles på linje med øvrig forskning som grunnlag for forvaltning.

2. SPRÅK

Samisk språk er grunnpilar i de samiske samfunnene og språket bærer i seg kulturen vår, kunnskapene våre og verdiene våre. For NSR er samers rett til å lære og å utvikle sitt morsmål en grunnleggende rettighet. Mange samer har vokst opp uten samisk språk, og andre har vokst opp uten lese- og skrive trening på samisk. NSR vil legge til rette for at alle samer får mulighet til å lære å bruke samisk, både muntlig og skriftlig. Dette arbeidet skal ta form som et voksenopplæringsløft. NSR mener at arbeidet for å sikre og å utvikle samisk språk må være et av de viktigste satsningsområdene fremover. De ulike samiske språkene står overfor ulike utfordringer og det er viktig å utforme tiltakene slik at disse gis like muligheter til å overleve og utvikles. NSR vil arbeide for å utvikle en målrettet språkpolitikk som tar hensyn til de ulike behovene for å sikre et likeverdig språktilbud. Et særskilt fokus vil bli lagt på områder der samisk språk står svakt, herunder skoltesamisk, sørsamisk, lulesamisk og pitesamisk.

NSR arbeider både politisk og praktisk for at samisk språk bevares, styrkes og fremmes. Vi ønsker å tilrettelegge for språklig mangfold, blant annet ved at normering og videreutvikling av samiske dialekter prioriteres i språkarbeid. Barn og unge skal få styrkede kunnskaper om det samiske språkmangfoldet.

NSR mener at språkbrukere og spesielt språkbærere er helt avgjørende for å bevare et språk. Språkbærere er personer som har morsmål eller førstespråk i det språket de er språkbærere i. NSR mener at det er en selvfølge at det er tilrettelagt for bruk av samisk både muntlig og skriftlig i offentlige institusjoner hvor Samelovens språkregler gjelder. NSR vil jobbe for at framtidig organisering, finansiering og rollefordeling av samisk språkarbeid avklares.

Det er viktig å gjøre samisk språk synlig, og øke bruken av samisk på ulike nivåer. NSR arbeider for å legge til rette for bruk av samisk språk i forhold til informasjons- og kommunikasjonsteknologi, slik at den yngre generasjonen vokser opp med samisk som et funksjonelt språk på alle områder. NSR ønsker å arbeide for å sikre mer bruk av samisk i skriftlige sammenhenger.

NSR arbeider for bruk av samisk som forskningsspråk og i kunnskapsformidlingen. Vårt mål er å bidra til mer forskning og kunnskapsutvikling i forhold til bruk av samisk språk.

Språkopplæring

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- elever skal få språkundervisning etter hvilken språkform de har tilknytning til
- samiske språksentre gis mulighet til å sette i verk flere språktiltak
- det satses på et voksenopplæringsløft med fokus på samisk språk
- språkrøkt og utvikling av samiskspråklige fagtermer prioriteres.

Samisk i offentligheten

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- det tilrettelegges for å bruke samisk i kontakt med offentlige institusjoner
- det etableres tilsynsorgan for samisk språk blant annet for å sikre at samelovens språkregler følges
- framtidig organisering, finansiering og rollefordeling av samisk språkarbeid utredes og avklares, der etablering av et fristilt statlig organ vurderes
- det etableres flere samiske språksentre og at de eksisterende sentrene utvikles

- de samiske stedsnavn likestilles med norske på veiskilt og kart i samiske områder
- alle offentlige bygg skiltes på samisk innenfor forvaltningsområdet for samisk språk
- moderne kommunikasjonsformer legges til rette for bruk av samisk språk
- risten.no og divvun.no videreutvikles
- forskere oppfordres til å bruke samisk som forskningsspråk
- normering av dialekttrekk og vokabular i samiske dialekter prioriteres
- det legges til rette for økt forskning om språklig vitalisering
- forskingen på læring av samisk som første- og andrespråk intensiveres
- videre faglig arbeid i forhold til språkhistorie og stedsnavnforskning prioriteres.

3. KULTUR

Kultur er det fellesskap av idéer, verdier og normer som et samfunn har og som man ønsker å føre videre til den kommende generasjon. NSR vil styrke, bevare og fremme både moderne og tradisjonell samisk kulturkunnskap. NSR ønsker å stimulere utviklingen av samisk kulturliv gjennom å øke antallet samiske kulturarbeidsplasser. Levende og sterke samiske lokalsamfunn og tradisjonelle næringer og levesett er viktige som fundament i produksjon av samisk kultur. Duodji må ivaretas både som en viktig kulturbærer og en samisk næring.

Kunstneravtalen mellom Sametinget og Samisk kunstneråd er etablert for å arbeide sammen med kunstnerne selv om prioriteringer for å styrke samisk kunst. Dette innebærer medbestemmelse for kunstnere i forhold til prioriteringer og NSR ønsker å styrke kunstneravtalen som redskap for satsning på samisk kunst.

Det er behov for originallitteratur på samisk for alle aldersgrupper, likevel må det prioriteres innsats for å møte den oppvoksende generasjonens behov for samisk litteratur. Samisk litteratur må moderniseres for å møte dagens samiske leseres krav. Det er nødvendig med fortsatt og økt støtte fra myndighetene til produksjon og distribusjon av samisk litteratur på grunn av relativt små lesergrupper.

Samisk musikk og joik er sentrale samiske kulturuttrykk. Musikken bryter grenser og skaper samhørighet mellom kulturer og folkegrupper. Det er viktig å gi musikken og joiken gode utviklingsmuligheter.

Samiske festivaler er viktige arenaer for samisk kunst, kultur og duodji, og er viktige faktorer i utviklingen av samisk identitet og forståelse for samiske spørsmål. I tillegg gir festivalene samiske kunstnere og artister mulighet til å utøve og utvikle sine uttrykk.

Samisk scenekunst representerer en bærebjelke i samisk kulturliv. Frie teatergrupper og Åarjelhsaemien Teatere / Sydsamisk Teater har styrket mangfoldet i samisk teaterliv, samtidig som Beaivváš Sámi Teáhters økte turnevirksomhet og mangfold i produksjonen gjør at flere får et forhold til samisk teater. Beaivváš Sámi Teáhter har også en viktig funksjon som formidler av samisk scenekunst i Sápmi og i internasjonale sammenhenger. Det er behov for å utvikle og kvalitetssikre alle ledd i samisk scenekunst, ved økt fokus på utdanning og bedre produksjonsmuligheter. NSR mener at teatertilbud rettet mot barn og unge er et viktig satsningsområde fremover.

Visuell kunst må tilgjengeliggjøres for befolkningen. NSR arbeider derfor for å sikre at kunsten distribueres gjennom for eksempel ordninger for å stimulere til utvikling av vandrestillinger. I tillegg er det behov for å gi den visuelle kunsten grunnlag for fortsatt faglig utvikling gjennom å sikre etablering av en samisk kunstutdanning.

Gjennom multimedier som film, TV og internett når man ut til et stort publikum. Filmkunsten er i stadig utvikling gjennom satsning på samiske filmfestivaler samt gjennom arbeidet som de samiske fagfolk på feltet har bidratt med. NSR ønsker å sikre etablering av samiske filmfaglige miljøer. Ved å styrke samisk film og TV-produksjon vil man kunne styrke samisk språk samt oppnå bred kunnskaps- og kulturformidling om samiske forhold.

Et sterkt samisk idrettsliv er en viktig identitetsfaktor for ungdom, og et sterkt uttrykk for samholdet om felles verdier og normer. Det er viktig å ha arenaer der samer fra alle områder i Sápmi kan møtes til idrettsaktiviteter og konkurranser. NSR vil være en pådriver for å gi samiske idretts- og ungdomsorganisasjoner muligheter til å arbeide med fellessamisk idrett og idrettsfaglige spørsmål. Reinkappkjøring er en unik sportsgren, som også bidrar til å ivareta sterke historiske tradisjoner blant urfolk i Arktis.

NSR ønsker derfor økt satsing på mangfoldig kulturliv, lokale festivaler og andre tiltak i samiske lokalsamfunn som for eksempel dokumentasjon, vern, forvaltning og formidling av samiske kulturminner. NSR vil arbeide for å tilrettelegge for et levende samisk kulturliv på felles arenaer og på tvers av generasjonene.

NSR ønsker å stimulere til at samisk ungdom selv kan være med på å skape aktiviteter i sitt eget lokalmiljø. På Sametinget vil NSR arbeide for å opprette et frifond for samisk ungdom. Dette skal være en støtteordning for ungdom der de gjennom en enkel behandlingsprosess kan søke midler til ulike kulturtiltak, etter modellen for Statens frifond for ungdom.

Litteratur

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- det rekrutteres nye samiske forfattere
- det rekrutteres flere unge samiske forfattere
- flere samiske forfattere får mulighet til å jobbe med litteratur på heltid
- samisk litteratur gjøres tilgjengelig ved alle bibliotek, for eksempel ved stimulering av innkjøp
- det produseres mer samisk litteratur for barn og unge
- det produseres flere samiske lydbøker
- det satses på forskning på samisk litteratur, herunder samiske sagn, fortellinger, myter og joiketekster.

Duodji

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- duodji som kulturbærende funksjon anerkjennes og gis gode utviklingsmuligheter
- kunnskap og ferdigheter i duodji overføres til nye utøvere
- det etableres flere veilederstillinger i duodji
- det gis gode vilkår for utøvelse av duodji, som tilgjengelig duodjeverksted og utstyr.

Samisk musikk, joik og festivaler

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- o opphavsrettigheter i forhold til joik sikres
- o det satses på utvikling av moderne og tradisjonell samisk musikk og joik
- o støtteordninger for utgivelse av samisk musikk og nye musikalske uttrykksformer bedres
- o samiske musikere gis større mulighet til å formidle samisk musikk og joik, både nasjonalt og internasjonalt
- o festivalene som i dag mottar grunntilskudd fra Sametinget styrkes
- o mindre festivaler og kulturarrangementer videreutvikles
- o flere samiske kunstnere og artister deltar på internasjonale urfolksfestivaler.

Teater, scenekunst og visuell kunst

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- o det utvikles et utdanningstilbud for samiske teaterarbeidere
- o Beaivváš Sámi Teáhter styrkes som et turneteater med nasjonalt ansvar
- o det bygges et eget samisk teaterbygg i Kautokeino
- o Áarjelhsaemien Teatere / Sydsamisk Teater styrkes
- o det etableres arenaer for samisk barne- og ungdomsteater
- o frie teatergrupper får støtte til produksjon av samiske stykker og til turnering
- o frie revygrupper får mulighet til å utvikle samisk revyarbeid
- o samisk kunstmuseum bygges
- o det etableres utlånsordninger for samiske kunstverk til utstillinger i samiske sentre og i offentlige bygninger
- o Samisk kunstnerråd styrkes
- o det etableres egen samisk kunstutdanning.

Film og multimedier

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- o samisk barne-TV sendes daglig
- o det produseres flere samiskspråklige filmer
- o rekruttering til filmfaget styrkes
- o produksjonsmulighetene for samisk film og TV sikres
- o distribusjon av samisk film økes gjennom markedsføring og visninger på filmfestivaler
- o samiske filmer og TV-programmer digitaliseres
- o filmer og TV-produksjoner tilgjengeliggjøres for biblioteker og samiske sentre
- o det i større grad foregår samiskspråklig dubbing av filmer, særlig for barn og unge
- o flere samiskspråklige multimedieprodukter som spill og DVD produseres
- o samisk filmsenter etableres.

Idrett

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- o deltakelse i forbindelse med internasjonale idrettsarrangementer, som f.eks. Arctic Winter Games, økes
- o en større andel av spillemidlene går til samisk idrettsarbeid, samt til etablering av idrettshaller og anlegg i samiske områder
- o det etableres samiske nasjonale og regionale anlegg for nordiske skigrenene og reinkappkjøring
- o de samiske idrettsgrenene, som f.eks. skisport, lassokasting og reinkappkjøring, har gode utviklingsmuligheter.

4. HELSE OG OMSORG

NSR ønsker å sikre likeverdige helse- og sosialtilbud som tilpasses den samiske brukers behov gjennom hele livsløpet. Dette kan dreie seg om samisk folkemedisin, og tilstrekkelig kultur- og språkkompetanse hos helsepersonell i møte med samiske pasienter og deres pårørende. I tjenester som tilbys barn og unge, er det hensynet til barnets beste som skal være avgjørende for det tilbudet som blir gitt. NSR mener at rekruttering av samiske helsearbeidere og fagfolk er viktig for styrking av helsetilbudet rettet mot samiske brukere.

NSR vil arbeide for å utrede etablering av et samisk helseforetak. Et helseforetak kan omfatte institusjoner som allerede i dag er opprettet spesielt for å ivareta samiske behov, slik som for eksempel SANKS, spesialistlegesenteret i Karasjok og Senter for samisk helseforskning. Et samisk helseforetak vil bidra til forutsigbarhet for de helsetjenestene det samiske folk har krav på, samt fremme bevisstheten om og bruken av samisk språk, kultur og identitet i helsetjenesten.

Forskning og statistikk når det gjelder samisk helse- og sosialtjeneste må være tilgjengelig som grunnlag for framtidige beslutninger. Samiske samfunn mangler mye av det beslutningsgrunnlaget som ellers anses som en selvfølge. Forebyggende tiltak for å fremme velvære og fravær av sykdom og mental helse er også viktig for levedyktige samiske samfunn. NSR vil arbeide for at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan målet om likeverdig helse- og sosialtjeneste for det samiske folk skal nås.

Samisk brukerperspektiv

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- det utvikles en helhetlig og likeverdig helse- og sosialtjeneste for det samiske folk
- alle samiske brukere sikres tilgang på helse- og sosialtjenester på samisk som er tilpasset brukernes behov og kulturelle bakgrunn
- samiske eldre skal ha rett til omsorg på egne premisser, hvor samisk språk, samiske verdier og tradisjonell samisk mat er viktige deler av omsorgstilbudet
- tilbudet om psykisk helsevern for samer styrkes
- ettervernet for pårørende etter selvmord styrkes
- arbeid innen samisk fagterminologi for helsevesenet prioriteres
- tilbudet innen telemedisin i de samiske områdene utvides
- det sikres tilstrekkelig tolketjeneste og samiskspråklig informasjon til samiske pasienter på sykehusene
- samisk sjelesørgertjeneste etableres på sykehus som behandler samiske pasienter
- samiske barns rettigheter sikres i møte med barnevernstjenesten
- barn og unge som møter hjelpeapparatet blir møtt med samisk språk og kulturforståelse
- ansvarlige myndigheter sørger for å få samisk språk og kulturkompetanse inn i fosterhjem og barnevernsinstitusjoner
- det opprettes samisk barneombud
- PP-tjenesten i samiske områder synliggjøres og at samisk kompetanse i tjenesten styrkes
- det etableres krisetelefon for samiske barn og unge
- det bygges ut rehabiliteringstilbud for unge samer.

Rusforebyggende arbeid og kriminalomsorg

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- det gis flere rusfrie tilbud for ungdom i samarbeid med kommunene
- det ytes større ressurser i forebyggende arbeid mot bruk av rusmidler
- kriminalomsorgen utformes med samiske dimensjoner.

Samhandling i helsetjenesten

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- det utdannes mer samisktalende helsepersonell
- grunn- og videreutdanninger for tolker etableres
- etablering av samisk helseforetak utredes.

5. VERDISKAPNING

NSR ønsker å oppmuntre til private initiativ som skaper grunnlag for et variert nærings- og samfunnsliv. Tradisjonelt har vi samer livnært oss av naturen, og naturbaserte næringer utgjør fortsatt en viktig del av sysselsettingen og verdiskapningen i de samiske områdene. Ny infrastruktur, nye kunnskapsinstitusjoner og videreforedling av ressursene i samiske områder kan bidra til etablering av andre typer næringsvirksomhet. NSR vil arbeide for å etablere et samisk innovasjonsprogram med mål om å stimulere til næringsinnovasjoner og styrke fremveksten av nye kunnskapsbaserte næringer.

Et mål for samisk næringsutvikling er å sikre at verdiskapningen økes og kulturelle og samfunnsmessige sider av næringen blir ivaretatt. NSR mener at tradisjonell kunnskap må anerkjennes, og sammen med forskningsbasert kunnskap danne grunnlag for ressursforvaltningen. Vi arbeider for større grad av lokal og regional forvaltning av naturressursene, etter nærhets- og avhengighetsprinsippet.

NSR vil arbeide for å sikre primærnæringenes rettigheter, og for at samiske rettsoppfatninger og sedvaner blir ivaretatt og innarbeidet i lovgivning og forvaltning. NSR arbeider for at utmarksnæringens ressursgrunnlag og næringsutøvernes rettigheter styrkes i relevant utmarkslovgivning.

NSR vil styrke og utvikle primærnæringene jordbruk, reindrift, fiske, utmarksnæringer og duodji, samt kombinasjoner av disse. Dette vil vi gjøre gjennom innspill til sentrale forhandlinger i landbruk og reindrift og gjennom prioriteringer i Sametingets virkemidler for næring, samt Verdiskapningsprogrammet for kombinasjonsnæringer. NSR ønsker å arbeide for mer støtte til produktutvikling og markedsarbeid. Duodjiaftalen skal være et sentralt redskap for å utvikle duodjinæringen hvor utøvernes rett til medbestemmelse og prioriteringer vektlegges. NSR ønsker å videreutvikle og å styrke avtalen.

NSR støtter målsettingen om en økologisk, kulturell og økonomisk bærekraftig reindrift. Gjennom Sametingets innspill til reindrifftsforhandlingene vil vi arbeide for at reindriffts rammebetingelser styrkes. NSR vil også følge opp den nye reindrifftsloven, og fortsette arbeidet for styrking av reindriffts rett til intern selvbestemmelse i den framtidige revisjonen av reindrifftsloven.

NSR arbeider for at verdiskapningen på kysten skal styrkes gjennom god og forsvarlig styring av fellesskapets ressurser, med vekt på lokal forvaltning. Vi vil følge opp Kystfiskeutvalgets og Samerettsutvalgets forslag, og arbeide for å sikre at samiske rettigheter til marine ressurser anerkjennes på en slik måte at det kommer hele kystbefolkningen til gode.

Jordbruket i samiske områder må styrkes og NSR vil derfor følge opp Sametingets jordbruksmelding i kommende periode. Vi vil blant annet regionalisere nasjonal landbrukspolitikk for å kunne prøve ut en modell som er bedre tilpasset de utfordringer og naturgitte forhold i de samiske områdene.

Sametingets næringsrelaterte virkemiddelordninger bør komme alle områder med samisk befolkning tilgode. NSR arbeider for å sikre at Sametingets støtteordninger skal nå frem til både kvinnelige og mannlige næringsutøvere, etablerere og bedriftseiere. Dette er en utfordring siden flere av primærnæringene er relativt mannsdominerte. Det er derfor viktig at kjønnsdimensjonen i Sametingets virkemiddelbruk blir ivaretatt.

Fiske, reindrift og jordbruk

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- kystfiskeutvalgets innstilling blir vedtatt som lov og utvides til å gjelde i hele det samiske bosetningsområdet
- det etableres arealavgifter ved etablering av fiskeoppdrett som tilfaller kommunene og andre lokale forvaltningsorganer
- det sikres helhetlig forvaltning av marine ressurser i samiske områder for å sikre ressursgrunnlaget for samisk kultur
- rekruttering til primærnæringene sikres gjennom ungdomsfiskekvoteordninger, generasjonsoverganger i reindriften og for å sikre flere yngre jordbruksutøvere
- bestemmelsene i reindriften og plan- og bygningsloven samordnes for å styrke reindriften innflytelse i samfunnsplanleggingen
- reindriften arealvern styrkes
- kunnskapen om og forståelsen for reindrift i befolkningen økes
- Sametingets rolle i sikringen av reindriften fremtid styrkes innen næringspolitiske og forvaltningsmessige spørsmål
- jordbruket opprettholdes og styrkes i bygdene, alene og i kombinasjon med andre næringer
- de samiske beitenæringenes interesser ivaretas i rovdyrforvaltninga
- større vekt på bruk og utnyttelse av lokale ressurser, herunder satsing på økt lokal videreføring
- andelen økologisk jordbruk økes.

Duodji, utmarksnæringer og kombinasjonsnæringer

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- duodjiavtalen utvikles som redskap for styrking av duodjinæringen
- NSR vil arbeide for økt omsetning av duodjiprodukter.
- utmarksnæringens ressursgrunnlag og næringsutøvernes rettigheter styrkes i relevant utmarkslovgivning med utgangspunkt i tradisjonell ressursforvaltning
- kombinasjonsnæringer styrkes som en fleksibel del av samisk næringstilpasning
- samiske rettigheter og samisk bruk anerkjennes i forbindelse med verneprosesser
- regulering av motorferdsel i utmark må sikre at samiske næringsaktiviteter kan utvikles på en bærekraftig måte
- Sametingets rolle styrkes innen næringspolitiske og forvaltningsmessige spørsmål.

Nye næringer

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- det gis mer systematisk næringsrettet kompetanseheving

- nasjonale og regionale reiselivssatsninger sikres genuint samisk innhold
- kvalitetsarbeidet i forhold til samisk destinasjonsutvikling styrkes
- samisk entreprenørskap sikres og videreutvikles
- næringsinnovasjon stimuleres gjennom et samisk innovasjonsprogram, blant annet innrettet mot utvikling av samiske kunnskapsbaserte næringer
- det samiske innholdet i pågående offentlige satsninger på kulturarbeidsplasser ivaretas
- det i utvikling av nordområdene utvikles kunnskap, kompetanse og kapasitet i befolkningen for å møte de nye utfordringene
- utfordringene med endrede bosettingsmønstre møtes ved blant annet utvikling av jobbtilbud for ungdom med høy kompetanse og særskilt tilrettelegging for kvinnelige arbeidsplasser i samiske områder.

6. NATUR OG MILJØ

Tradisjonell høsting og tradisjonell matkultur står sterkt i de samiske områdene. Beskyttelsen av de levende ressursene og vekst- og leveområdene for disse er utgangspunktet for NSRs miljøpolitikk. Vi skal være trygg på at maten vi høster er sikker og ikke skadelig for vår helse. For NSR er det selvsagt at det økologiske perspektivet og kravet om bærekraftig utvikling skal utgjøre fundamentet i all fremtidig politikk når det gjelder forvaltning av naturen. Ingen utvikling i samiske områder skal gå på bekostning av eller med risiko for varig skade eller forringelse av de levende naturressurser som det samiske folk er avhengige av for å utøve sin kultur og tradisjon.

Vår utfordring er å bevisstgjøre hverandre om at vår bruk av naturen også kan utgjøre en trussel mot naturgrunnet for vår kultur. Kampen for samiske rettigheter til naturressursene skal ikke vinnes for at naturen skal tape. Det må tas hensyn til samiske interesser i alle typer lov- og planarbeid. Urfolk skal ikke fortrennes fra sine områder på grunn av utbygginger som har miljøødeleggende virkninger, for eksempel olje-, gass- og mineralutvinninger og vannkraftutbygginger.

Mange urfolk lever med miljøutfordringer knyttet til sin fattigdom, NSR anerkjenner at vi samer lever med miljøutfordringer knyttet til vår rikdom og at dette forplikter oss. Vi vil arbeide for at miljøperspektiver legges til grunn i avtaleverket, som for eksempel i samarbeidsavtalene med fylkeskommunene og i konsultasjoner med sentrale myndigheter.

Klima, miljø og energi

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- Sametinget skal være et miljøfyrtårn som har eget CO₂-regnskap
- det i alle Sametingets vedtak og beslutninger tas tilbørlig hensyn til miljø- og klimaspørsmål
- vi informerer det internasjonale samfunnet om konsekvensene av klimaendringene
- det blir mer forskning på miljø- og klimaspørsmål i samiske områder
- vi samer skal gi aktivt samtykke i forhold til virksomhet som krever store arealinngrep i samiske områder
- det skal være høyeste sikkerhet rundt olje- og gassvirksomhet og god beredskap i havområdene
- det er tilstrekkelig overvåkning av økosystemene

- det stilles krav om miljømessige og sosiale konsekvensutredninger i forhold til næringsaktiviteter
- det utvikles overordnede planer for vindmølleparker i samiske områder
- Finnmarkseiendommens strategier har miljøhensyn som et bærende fundament
- urfolkstandarder sikres ved etablering av nye aktiviteter som mineralutvinning og olje- og gassproduksjon
- god og riktig informasjon spres til lokalbefolkningen om forekomster av miljøgifter
- det drives holdningsskapende arbeid i forhold til forbruk av energi.

Bruk og vern

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- økologiske prinsipper, lokale tradisjoner og sedvaner legges til grunn ved bruk av naturen
- kvinners og menns naturbruk skal sikres på likeverdig grunnlag i rammeverk
- verneprosessene skal bidra til å styrke samiske bruksformer og samiske rettigheter.

7. SAMFUNN, KOMMUNIKASJON OG RETTIGHETER

NSR har som mål å arbeide for anerkjennelse av samenes rettigheter som grunnlag for å ivareta og styrke samisk kultur, språk og samfunnsliv. Vi samer har rett til land og vann og til de ressursene som utgjør vårt materielle kulturgrunnlag. Mange lover og ordninger er etablert for å fremme og utvikle samisk språk, kultur, næring og samfunnsliv i Norge. Det er fortsatt lang vei å gå for å virkeliggjøre likeverdige tjenester for det samiske folk. Utfordringen ligger i å få de forskjellige instansene også utfordret til å sette lovene ut i praksis.

NSR ønsker at den samiske samfunnsutviklingen skjer gjennom at velutviklede og kunnskapsrike samfunnsaktører og enkeltmennesker deltar i den kontinuerlige byggingen av det samiske demokratiet. Et mål for oss er at samene selv skal organisere seg på egne premisser. Vi ønsker å stimulere en bredere andel av befolkningen til å delta aktivt i den samiske samfunnsbyggingen. NSR vil sikre samisk representasjon i alle relevante sammenhenger.

NSR ser på de samiske eldre som en ressurs som besitter verdifull kunnskap om samisk kultur, tradisjon og samfunnsforhold. NSR vil at det skal tilrettelegges for at samiske eldre selv skal få fremme forslag til hvordan de eldres rolle som rådgivere om saker av betydning for det samiske folket kan ivaretas innenfor sametingssystemet.

Å sikre representasjon og dialog med alle samiske grupper er en viktig demokratisk verdi. NSR vil arbeide for å sikre østsamenes forutsetninger for at det etableres nær dialog med Sametinget i viktige saker. Det innebærer et systematisk arbeid for å sikre dialogformen og styrke østsamenes muligheter for organisasjonsarbeid.

Utviklingen av samisk media har både en demokratisk og en språkpolitisk dimensjon. Det samiske folk har rett til ytrings- og informasjonsfrihet, og til å utvikle egne, frie og uavhengige medieinstitusjoner. Staten har en plikt til å legge til rette for at vi samer kan nyttiggjøre oss av medier og teknologi som redskap i kulturutviklingen og virkeliggjøring av ytringsfriheten.

NSR vil gjennom Sametinget være en pådriver overfor kommuner, fylkeskommuner og staten for å opprettholde og styrke bosettingen i de samiske bygdene. NSR ønsker å utvikle samarbeidsavtalene med fylkene.

NSR ser på lokale, regionale og nasjonale samiske institusjoner som viktige arenaer for utviklingen av samiske samfunn. I selvbestemmelsesperspektiv er det viktig at urfolk selv tar ansvar for sin egen framtid, men dette kan ikke gjøres uten tilstrekkelige ressurser, kompetanse og utviklede institusjoner innen ulike samfunnsområder. Arkiv, bibliotek og museer forvalter det kollektive minnet gjennom å sikre, bevare og formidle informasjon og data om samiske forhold for videre bearbeiding og forskning. På ulike måter kan de gi gode og trygge referanserammer for utviklingen av et positivt samisk selvbilde.

Den samiske samfunnsutviklingen

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- Sametinget oppfyller intensjonen om å være et organ som fremmer det samiske folks rett til selvbestemmelse på en ansvarlig måte
- det etableres forpliktende budsjettforhandlinger mellom Sametinget og Regjeringen i forhold til prosessene omkring statsbudsjettet
- det samiske samfunnet skal ha rettmessige deler av overskuddet fra næringsmessig ressursutnytting i samiske områder
- eventuelle nye ressursutnyttingsformer skal komme det samiske samfunn til gode og styrke lokal, regional og nasjonale økonomi
- eksisterende lover og statlige virkemidler for fremme av samisk språk, kultur, næring og samfunnsliv gjennomføres i praksis
- konsultasjonsordningen videreføres og styrkes som kanal for reelle forhandlinger
- samiske rettigheter i områdene Troms, Nordland og områder med sørsamisk befolkning anerkjennes
- sørge for folkerettslig forsvarlige forvaltningsordninger i forhold til samerettsutvalgets forslag
- samiske rettsoppfatninger og sedvaner blir ivaretatt i norsk lovgivning og forvaltning
- samiske interesser og bruksområder ivaretas og beskyttes i norsk ressurslovgivning.

Medier og kommunikasjon

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- samiske barn og unge skal ha et godt medietilbud tilpasset ulike aldersgrupper, gjennom daglige TV- og radiosendinger, samiske tidsskrift og tegneserier
- samer gjennom ulike media får tilgang til nyheter, debatt- og magasinstoff som dekker mangfoldet i det samiske samfunnet
- grenseoverskridende samarbeid mellom medieaktører styrker det samiske fellesskapet og samfunnsdebatten
- samisk pressestøtte brukes aktivt til å stimulere til økt bruk av samisk språk, spesielt sør- og lulesamisk
- etikkarbeidet innen samisk media styrkes, f.eks. ved at man støtter opprettelsen av et eget samisk pressefaglig utvalg
- konsesjonsbetingelsene for private medieaktører følges opp, slik at det utvikles et bredt medietilbud for samer også på samisk
- flere samiskspråklige journalister utdannes.

Levende lokalsamfunn

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- Sametingets kulturhuspolitikk utvikles med tanke på å etablere nye, og sikre drift av eksisterende kultur- og aktivitetshus
- kollektivtilbudet både i samiske områder på norsk side og på tvers av landegrensene bedres
- mobildekning og bredbåndsutbygging i samiske bosetningsområder forbedres
- det legges til rette for flere offentlige arbeidsplasser i samiske områder
- kveners og andre nasjonale minoriteters muligheter til bevaring og utvikling av sine kulturer, språk og samfunnsliv styrkes.

Samiske institusjoner

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- samiske institusjoner styrkes i dialog med institusjonene og samfunnet for øvrig
- Samisk Arkiv utvikles til et vitenskapelig dokumentasjonssenter
- samiske sentre settes i stand til å sikre og bevare private arkiv
- det samiske bibliotekarbeidet samordnes på nordisk plan
- ordninger med samiske bokbusser sikres økonomisk og utvides
- Sametingets museumsplan og delutredning for samiske museer i Troms og nordre Nordland følges opp og at samiske museer skal spille en viktig rolle i kulturvernarbeidet
- samiske kulturskatter tilbakeføres til Sápmi
- samiske museer utvikles som kompetansesentre for kulturminnevern og formidling
- Várdobáiki markesamiske senter bygges
- det etableres lokale kompetansesentre for dokumentasjon av samisk kultur og tradisjonskunnskap for samisk kultur- og næringsutøvelse, slik som f.eks laksefiske i elv, sjølaksefiske, utmarksnæring og kombinasjonsnæring
- de samiske språksentrene styrkes
- samiske møteplasser styrkes, med den målsetting om etter hvert å kunne bli etablerte samiske institusjoner.

8. RELIGION OG LIVSSYN

Åndelige verdier og religion har alltid vært sentrale elementer i hverdagslivet til vårt folk. NSR mener at disse verdiene er viktig å ta vare på, da de er en del av fundamentet for vårt samfunn. Fri religionsutøvelse er en menneskerettighet. På den bakgrunn vil NSR understreke betydningen av at samfunnet gir rom for samiske livssynsverdier. NSR mener det er viktig å stimulere til aksept og toleranse for alle livssyn i Sápmi. NSR ønsker også å få bukt med diskriminering av mennesker med annen legning på grunnlag av religion og livssyn.

Den norske kirke var statens forlengende arm under fornorskningspolitikken og har på den måten bidratt til tap av samisk språk, kultur og verdier. Den norske kirke har bedt om tilgivelse for disse overgrepene, og dette forplikter kirken til å vise vilje til å bøte på skadene. NSR forventer derfor at den norske kirke bidrar med betydelige ressurser til samisk kirkeliv.

NSR vil arbeide for å:

- få utgitt livssynsorientert litteratur for samer og på samisk, spesielt for barn og unge

- støtte utgivelse av religiøse tekster lest inn på bånd, beregnet for blinde, svaksynte og eldre
- romme samiske livssynsverdier i kirken
- styrke Samisk Kirkeråd med økonomiske og menneskelige ressurser
- etablere livssynsorientert ungdomsarbeid på tvers av landegrensene
- stimulere til rekruttering av flere samer til kirkelige stillinger
- stimulere til utvikling av teologi i samisk perspektiv
- styrke bruken av samisk språk og salmetradisjoner i menighetslivet
- få utredet behovet for andre livssynstilbud for barn og unge på samisk.

9. URFOLKSAMARBEID OG SOLIDARITET

Sametinget skal styrke sitt arbeid gjennom nordiske, regionale og internasjonale organ – som for eksempel FN. Sametinget skal ha direkte bilateralt samarbeid med andre urfolk og deres representanter. Gjennom Sametinget og Samisk parlamentarisk råd skal vi utvikle et solidarisk samarbeid med andre urfolk i verden. NSR mener at Sametinget skal være en alliansebygger og en konfliktløser både i vårt eget samfunn og i forhold til andre folk.

FNs generalforsamling vedtok 13. september 2007 deklarasjonen om urfolks rettigheter. Deklarasjonen angår en stor majoritet av verdens staters forhold til urfolk. Deklarasjonen setter minste standard og erklærer blant annet urfolks rett til selvbestemmelse.

NSRs motivasjon for det internasjonalt arbeidet ses i to perspektiver. Samer i Norden oppfattes ofte som heldigere stilt enn urfolk i øvrige deler av verden, tatt i betraktning at samer i Norden lever under trygge forhold med en viss innflytelse på sentrale myndigheter. Det forplikter oss i forhold til internasjonalt solidaritetsarbeid. Den andre innfallsvinkelen er at samene, gjennom innflytelse på internasjonale prosesser, kan bidra til å forbedre vår egen situasjon via de forpliktelser Norge har i forhold til internasjonale lover og konvensjoner. NSR vil styrke det samiske engasjementet i internasjonalt arbeid både i egenskap av organisasjonen, sammen med andre urfolksparlament og i samarbeid med norske og nordiske lands myndigheter.

Vi er ett folk, til tross for kunstige skiller som statsgrenser. Samer på russisk side møter andre, og ofte tyngre, utfordringer enn samer på norsk side, og det er behov for en økt innsats for å samle det samiske folket. Samer på nordisk side har et visst ansvar for å dele erfaringer og kompetanse med samer på russisk side. Særlig gjelder dette politisk kompetanse og erfaringer rundt oppbygging av institusjoner og politiske organer, samt kunnskap om internasjonale prosesser, lover og konvensjoner med innflytelse på samers situasjon. NSR er også opptatt av at båndene mellom samer i alle fire land skal styrkes, og dette kan blant annet skje gjennom konkret samarbeid og direkte kontakt mellom mennesker.

Internasjonalt arbeid

På Sametinget vil NSR arbeide for at:

- FNs deklarasjon om urfolks rettigheter og andre internasjonale instrumenter implementeres i norsk lov
- Nordisk Samekonvensjon ratifiseres av de nordiske landene
- Samisk Parlamentarisk Råd videreutvikles
- det arbeides for et felles allsamisk parlament

- samarbeidet mellom samer i alle fire land utvikler seg videre og styrkes
- Samerådet styrkes som paraplyorganisasjon og NGO gjennom blant annet økte bevilgninger
- samer i alle fire land skal besitte kompetanse om internasjonale lover og konvensjoner som har direkte konsekvenser for deres livsgrunnlag og næringsutøvelse
- samene, som én nasjon, er tilfredsstillende representert i internasjonale prosesser som angår urfolks situasjon
- samer på russisk side av Sápmi får etablert en samepolitisk enhet som er likestilt med de samiske parlament i de nordiske land
- relasjonene og samarbeidet mellom urfolk i Barentsregionen styrkes ved hjelp av de eksisterende virkemidler
- urfolk sikres fast representasjon i Barentsrådet
- samenes rolle i det arktiske samarbeidet styrkes
- urfolksparlament blir representert i FNs permanente urfolksforum
- det opprettes en egen arbeidsgruppe for urfolk i den fornyede Nordlige dimensjon som er et partnerskap mellom EU, Island, Norge og Russland.
- sameprotokollen (protokoll 3) i Finland og Sveriges tiltrædelsestraktat til Den europeiske union, vurderes innlemmet i EØS-avtalen slik Samerettsutvalget II har foreslått.